

13008

891.99

v-15

358

1843

БЕРЕГИТЕ КНИГУ!

ОНА СЛУЖИТ НЕ ОДНОМУ, А МНОГИМ.

Возвращайте книгу в
срок, чтобы и другие
могли воспользоваться

==== ею. =====

И 2003

300
/

Հայաստանի Եկեղեցիական
Եջ. — Հայ. Եկեղեցիական 1897 թ. Ամսադր.

891.99

ՅՈՒՀԱՆՆԵՍ ՄԱՐԿԱՆՆԵՐ

5-16

ՄԵ.

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՅՈՒԾԵՐ

1197

Թ Ի Փ Լ Ի Ս

Տպարան Ս. Շարաձեհի, Նիկոլ. փ. տ. 21

1896

2959

ԻՄ ԲԱԶՄԵՐԱԽՏ ՀԱՅՐ

ԽԿՐՏԻՉ ԳԱՀԱՆԱՅ

Մ Ա Լ Խ Ա Ս Ե Ա Ն Ի Ն

Дозволено Цензурою, Тифлисъ, 20 Сентября
1896 года.

ՆՈՒԻՐՈՒՄ ԵՄ

Ե Ր Ա Խ Տ Ա Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն

ԱՆՀՈՒՆ ԶԳԱՑՄՈՒՆԳՈՎ

3401
40

№ 5792

ՎԵՍԵԿԸ ԲԵՆԳՈՒՄ

Լուսամուտի մօտ միայնակ նստած
Նայում է ներսից դրսի մրրկին,
Գլուխն ալեղարդ կրծքին խոնարհած
Մատնուած է եւս պատի մորմորին.
Հեռու նա մատնուած սիրելիներից,
Բանդի անկիւնում ձեռ, ոտ շղթայած,
Հառաչ է հանդում բորբոքուած սրտից,
Իբրեւ մի ուրուր վառեղակում փակուած.
Անցած օրերի կեանքը փառաւոր
Առնում է նրա հոգում յարութիւն,
Կարճատե ոսկի վիճակն անցաւոր
Ծնում է հոգում ապաշաւութիւն:
— Ո՛հ, ծանրաւ է շղթաս, լսում է շշուկ,
Նա կաշկանդել է մարմինս գերուած,

Ես նրա ներքի իբրև մի մժղուկ
 Ընկած եմ անդօր, ուժասպառ եղած.
 Ա՛խ, այն ինչ օր էր, երբ որդիներով
 Ես շրջապատուած, իմ տան յարկի տակ
 Վայելում էի գգուանք ու գորով
 Սիրուն ամուսնիցս, հեզ իբրև հրեշտակ.
 Յուսահատութեան տազնապի ժամին
 Նրանք էին իմ միակ մըխիթար.
 Ահա անցեալից միայնակ բաժին
 Թողել է բեկօր վճիռս արդար:
 Եւ յուսահատուած նրա աչքերում
 Ոլոռն արտասուաց շիթեր են փայլում.
 Եւ նա այլայլուած, իբրև շանթահար
 Ընկնում է գետնին դեղնած, դարկահար.
 Քաղցր անուրջների փոխարէն նրան
 Ահարկու տեսիլք գալիս յանդիման. —
 Ահա այն սուրբ ուխտ, իւր ձեռով կռած,
 Թշուառ հայրենիք պաշտպանել ուխտած,
 Կնքած իւր դրօշմով, աղնիւ երդումով,
 Թշնամեաց հանդէպ ելնել սուսերով.
 Բայց ո՛հ, սոսկալի ահա նենգութիւնն
 Առնում է նրա մտքում յարութիւն.
 Եւ բանդի խորքից կարծես մի խուլ ձայն
 Գոչում է նրան. — «ազգի դաւաճան»:

Եւ նա — շղթայուած առիւծն ամենի
 Կանգնում է կամաց:

Ահա հայ քաջեր,
 Բարձրաձայն երգով և հոգով արի
 Դիմում են առաջ. շողում է սուրբեր.
 Ահա և Վարդան. նրա աչքերում
 Կարծես դիւթական ակունք են փայլում.
 Նրա քայլն արագ. ինքը վառվռուն.
 Հոգի է շնչում հայ կտրիճներուն
 Նա ինչպէս կայծակ առաջ է շարժում,
 Հայոց քաջերի երեսին ժպտում:
 Տես, նա սլացաւ մըրրկի նման
 Իւր զօրքի առաջ և տուեց բարի:
 — Կեցցէ սպարապետ, աշխարհն հայաստան,
 Գոռացին քաջեր:

Ծագեց վառ արև:
 Զօրքերի առաջ ելնելով Վարդան
 Ահարկու մարտին արձակեց նշան:
 Զողացին սրեր. տեղացին նետեր.
 Միմեանց վրայ հասան երկու քաջ գնդեր.
 Մարդկանց աղաղակ, զինուց շառաշիւն,
 Զիբրի խրխինջ, սրերի շաշիւն,
 Ոտների տրոփ, ձայն խլացուցիչ,
 Լսւում աղաղակ, ողբ, հառաչ ու ճիչ...

Հայեր, պարսիկներ իրար են ջարդում.
 Տէգեր, նիզակներ և վահան փշրում.
 Փռում է գետնին քաջերի դիակ,
 Հոսում է արին լնչպէս յորդ վտակ.
 Եւ ամեն կողմից հառաչ ու կսկիծ
 Լսում թաւալգոր ընկածի բերնից.
 Կտրիճը՝ ձեռում սուրը բթացած՝
 Ուզում է տեսնել ռիսերիմն ընկած.
 Քաջերը ծարաւ՝ արին են խնդրում —
 Վէրք տալ-ստանալ Աւարայր դաշտում.
 Եւ Հայաստանի սիրով տոչորուած,
 Մեռնել — մեռցնել հաստատուն ուխտած՝
 Անցնում են Տղմուտ գետը անվեհեր,
 Չգառնալ պարսիկն կենդան գերիներ:
 Ալիք Տղմուտի վարդագոյն դառած՝
 Վկայ են լինում քաջերի փառաց:
 Տեսնում է.— Հայոց առաջին շարքում
 Վարդանն է ընկնում աէգ ցցուած կրծքում.
 Իսկ նրա շուրջը՝ քաջերը յողնած
 Նոր արիութեամբ կռում բորբոքուած:
 Աւարայր ահեղ, գոռ մարտի դաշտում
 Դիակներ փռուած, գէնքեր են փայլում...
 Դիշերուայ լուսին նրանց վառ գլխին

Հիւսեց իւր շողով պսակ երկնային:
 — Իսկ իմ բաժինը... — վիճակ դժնդակ,
 Դառն նախատանաց լինել նշաւակ...
 Ո՛վ. ես դաւաճան... Հեռու ցնորքներ,
 Հերիք ծերացած ուղեղս այրէք,
 Վիրաւոր սրտիս բորբոքէք վէրքեր,
 Թշուառ ծերունուս բանդում շարշարէք:
 Ա՛հ, անարգ Վասակ, հայրենեաց ոսոխ,
 Թունալից բաժակ ազգիդ պատրաստող.
 Հայրենեաց մատնիչ իշխան դաւաճան,
 Ահա իմ անուան սոսկալի նշան:
 Եւ նա կարդալով իւր սրտի զոջում,
 Խոնաւ բանդի մէջ յանցանքն է ողբում:
 Խաւարած աչքերն ահա նա փակած՝
 Մտապատկերում Հայաստանն աւրած.
 — Թշուառ հայրենիք, անմեղ դառնս պէս
 Դու աւար դարձար կառուած Յազկերտին,
 Նիրհած գազանին կանչեցիր հանդէս,
 Սուր տտամներին դարձնել բեզ բաժին:
 Ա՛խ, այն ինչ օր էթ, երբ Հայ աշխարհիկ
 էր իբրեւ դրախտ, բերկրութեան տեղիք,
 Իրեն հարազատ որդոց պարգևում
 Սէր եղբայրական, բերկրանք, ցնծութիւն:
 Բայց այսօր, ո՛վ իմ անմեղ հայրենիք,

Ընկած ես իբրև վիրաւոր եղնիկ...
 Ո՛հ, միթէ Հայոց երկրի աւերման
 Դարձած է պատճառ Վասակ դաւաճան.
 Միթէ կատաղած գաղանին միակ
 Ես եղայ գրգռիչ—դաւաճան Վասակ...
 Օ՛հ, թող նեղ շիրիմն ինձ շուտով փակէ,
 Միակ հանգիստս սառ հողի տակ է:
 Բայց ծանր է լուծս, ծանր է և չղթաս.
 Ես պէտք է տանջուիմ հոգով հանապաղ.
 Ազգիս բերանից կարկտի նման
 Պիտ' տեղայ գլխիս ամենայն անդամ. —
 «Թշուառ Հայաստան, քո խեղճ հայրենիք
 Ո՛վ մատնող Վասակ. անէծքի կնիք
 Է քո բաժինդ. ամօթի պսակ
 Թող պատէ գլուխդ դաւիդ փոխանակ»:

Տեսիլ ողբալի. — ահա հայ կանայք
 Մաղերը դգդռւած... յուսահատ հայացք
 Դէպ երկինք ուղղած՝ օդնութիւն խնդրում
 Իրենց վիճակին:

Աւերած երկրում
 Փլատակներն այս ու այն կողմն ընկած
 Կրակի, սրի, արեան ծով դարձած....

Եւ նա ուժասպառ գետնին է ընկնում
 Դառն հեծեծանքով բանդի անկիւնում.
 Ճնշում է սիրտը, հեծում է հոգին,
 Խօսում է խիղճը—դատաւոր ներքին:
 — Ա՛խ, թէ վերստին կարէի տեսնել
 Թշուառ հայրենեացս անմեղ որդիներ՝
 Ես նրանց առջև պէտքէ անարգել
 Ապաշաւէի, լայի իմ մեղքեր.
 Դառն արտասուքս յորդ վտակ դարձրած
 Պիտի լուանայի նրա սուրբ վայրեր,
 Ատելի պարսկի գարշ ձեռով պղծուած...
 Ա՛խ իմ ընտանիք, թշուառ դաւակներ,
 Ձեր առջև ինչպէս վատ գերի չորած
 Միրտս յօշոտուած ձեզ ցոյց կտայի,
 Բայց այժմ ձեզանից հեռու մերժւած
 Կարօտ եմ մնացել մեղքիս ներումի.
 Ներել .. և ինչո՞ւ... Եւ միթէ արժան
 Է դաւաճանը... Մատնչի բաժին
 Է աղէտալի, յաւիտենական
 Նախատինք, լուտանք, հայհոյանք գլխին...
 Թող դարեր անցնին, իմանայ աշխարհ,
 Գոչեն բարձրաձայն Հայկազեան որդիք,
 (Այդ է իմ գործիս վճիռը արդար)
 Վասակը անարգ՝ մատնեց հայրենիք.

Քայց թէ ներելու ես արժանի չեմ,
Թող վրաս հասնի մահը սոսկալի,
Գուցէ այն ատեն ես անդորր հանգչեմ.

Եւ նա իւր նեխած մարմնով որդնալի
Իբրեւ խելագար արեց ցնցումներ,
Ողբաց իւր յանցանք և ծանր վիճակ,
Դառն հոգեվարքում կարգաց մրմունջներ...

Եւ նա անարդուած, օտար յարկի տակ,
Մերժուած բոլորից փչեց իւր հոգին
Անէծքների տակ...
Անարգ յիշատակ
Թողնելով յետքից արար աշխարհին...

Կ Ե Ա Ն Ք Ը

Հրճուանքը ունայն անցաւոր կեանքի
Չէ մխիթարում իմ տրտում հոգիս,
Եւ ոչ ցնծութիւնն անմիտ ցնորքի
Բերում է սփոփանք խորտակուած սրտիս:

Ի՞նչ է մեր կեանքը. — վաղանցիկ երազ
Անցնող բովերով վշտի դառնութեան,
Եւ մի խաղալիկ դարձած հանապազ
Վշտի կատակին, սին վայելչութեան:

Եւ ի՞նչ են երգեր, պարեր, խնջոյքներ...
Լոկ ըոպէական ոգևորութիւն.
Կանցնի ժամանակ, և նորից հոգսեր
Գլխիդ կթափեն վիշտ ու նեղութիւն:

Եւ ինչո՞ւ համար անդուլ աշխատանք,
 Բոլոր հոգեկան դառն ընթացքներ. —
 Կռուել մարդկանց հետ, պաշտպանել մի կեանք —
 Անվերջ գոյութեան այս պատիր պատկեր:

Եւ ի՞նչ է կեանքը. — կռուի ասպարէզ,
 Գործել խղճի դէմ եւ վիշտ անքանակ.
 Եթէ լուրջ կերպով չորս կողմը նայես՝
 Նա է մի անմիտ եւ դատարկ կատակ....

Կանցնին տարիքդ, բայց երկու մնայուն
 Պատկեր կյիշես մինչև գերեզման. —
 Մէկն է անհոգ, ոսկի մանկութիւն,
 Միւսը՝ տանջանք կռիւ գոյութեան...

Մ Ը Յ Ր

Թէ մարտի դաշտում դիակդ փռուի,
 Վերջին հառաչդ ելնէ քո բերնից,
 Թշնամու սրով մարմինդ խողխողուի,
 Արիւնդ ծոր-ծոր կաթէ քո կրծքից,

Թէ դու մերկ մարմնով եւ հացի կարօտ
 Դող-դող ձեռներով խնդրես օգնութիւն,
 Կամ մահիդ ժամին սիրելեացդ մօտ,
 Մահիճում խնդրես մի սիրտ զգայուն,

Թէ փշով ծածկուած նենգաւոր կեանքից
 Դու յուսահատուած մտածես տխուր,
 Եւ դառը հոգոյ հանես քո կրծքից,
 Ողբով սպասես քո մահուան աւուր՝

Ո՛չոք չի խղճայ այնպէս քո վերադ
Իւր ցաւակցական և անկեղծ սրտից,
Եւ գուրգուրանքով վիշտով անփաւառ
Ո՛չոք չի սփռի սրտով կարեկից.

Ո՛չ մօտիկ ընկերդ, ո՛չ բարեկամներ,
Ո՛չ աղգականներ, ո՛չ քոյր, ո՛չ եղբայր,
Ո՛չ իսկ ամուսինդ, ո՛չ հայրդ անձնանուէր,
Ո՛չոք չի գլծայ ինչպէս որ քո մայր:

Նա կծորացնէ յոգնած աչքերից
Ոլոռն արտասուք բեղ վրայ լալով,
Նա բեղ կսփռի մաշող վշտերից
Մայրական սրտի բոլոր գորովով:

Նա հոգուդ համար անվերջ կաղօթէ
Մեղմ հաւաչանքով, ուր էլ որ լինի,
Վերջին լումայով նա մոմ կվառէ
Տիրամօր առջև, որ բարեխօսի:

Եղբայրը եղբօր շուտ կմոռանայ,
Տուփոտ սիրականը՝ իւր սիրելուն,
Նրանց մտքերից շուտ կանհետանայ
Վիշտ ու արտասուք և հէգ քո անուն:

Եւ օրեր կանցնին, կինդան մարդիկ,
Յաւէտ կմանեն քեզ մոռացութեան,
Բայց միայն մայրդ աղօթքով մեղմիկ
Հացով կյիշէ մինչև գերեզման...

Նա, որպէս գիշերն օրօրոցիդ քով
Նստում էր յաճախ ժպիտն աչքերին,
Զիրմիդ մօտ նոյնպէս անվերջ աղօթքով
Գրնստի յաճախ արցունքն աչքերին...

340/40

Հ Ա Յ Ո Ւ Ս Ո Ւ Ց Ի 2

Թէ դժգոյն դէմքով, հին շորեր հագած,
 Չորացած ձեռքում թղթերի ծրար,
 Գնում է գլուխն կրծքին խոնարհած՝
 Գիտցիր, որ աղքատ ուսուցիչն է այն:

Թէ նիհար մարմնով, թախիծ ճակատին,
 Հանդարտ քայլերով գրօսնում մենակ,
 Մտածում անվերջ վիշտը անմեկին՝
 Գիտցիր, որ տկար ուսուցիչն է այն:

Թէ տանջուած սրտով, կեանքից հեռացած,
 Անծանօթ մարդկանց ունայն հրճուանքին,
 Երեսին մահու կնիք դրօշմուած՝
 Գիտցիր, մոռացուած ուսուցիչն է այն:

Թէ չուող թռչնի կեանքին նմանած,
 Չունի սեպհական ոչ տուն և ոչ վայր,
 Այլ բաղդի որդի, անտէր մնացած՝
 —Թափառաշրջիկ ուսուցիչն է այն:

Թէ իբրև տերև առջևը հողմի
 Խաղալիք դարձած հողաբարձութեան,
 Իզուր զոհ դարձած կուրացած կրքի՝
 Գիտցիր, որ անզօր ուսուցիչն է այն:

Թէ հիւանդ մարմնով անկողնում պառկած,
 Անդադար հաղում, արին է թրում,
 Եւ ողորմութեան կարօտ մնացած՝
 Գիտցիր, որ մեռնող ուսուցիչն է այն:

ԸՆԿԵՐ ՍԻՐԵԼԻ

(Նուէր Ս. Մ.-ին)

Քո սիրտը աղնիւ եւ ամբիժ հոգին,
Ո՛հ, քանի նուագ ինձ առաջնորդ եղան,
Որպէս արշալոյս իմ խաւար կեանքին
Քացին առաւօտ գեղեցիկ գարնան:

Ես քեզ սիրելով յաւէտ ուխտեցի
Յիշատակդ իմ մէջ անմոռաց պահել.
Քո ընտրած աղնիւ շաւիղդ ընտրեցի —
Մայր եկեղեցի, հայրենիք սիրել:

Եւ եթէ մէկ օր սառ գերեզմանում
Հեռացած լինեմ աշխարհից ունայն,
Դու մի զլանա յիշել քո սրտում
Մտատանջ եղբօրդ սէրը անսահման:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԱՍՏԻԿ

(Հերմոնատովից)

Ասա ոտովի Պաղեստինի,
Թէ ուր բսել ես ծաղկել,
Ո՛ր բլուրի, կամ ո՛ր հովտի
Դու զարդարանքն ես եղել:
Յորդանանի ջրերի քով
Արևի շողքն է փարել,
Թէ Լիբանի բամին կրքով
Քեզ գիշերանց տատանել:

Մեղմիկ աղօթք էին ասում,
Թէ հնչեցնում հին երգեր,
Երբ տերևներդ էին հիւսում
Սաղէմի խեղճ որդիներ:

Եւ ողջ է դեռ արմաւենին,
Եւ տապ օրին գլխում
Անապատում անցաւորին
Լայն սաղարթովն հովասուն:

Թէ՛ անջատմամբ անմխիթար
 Թումեց նա քեզ նմանակ,
 Եւ տերեւները դալկահար
 Ծածկում է արդ հողն անյագ:
 Պատմիր, թէ՛ սր երկիւղածի
 Ձեռով եկար այս աշխարհ.
 Տրտմում էր նա, և արցունքի
 Յիշում ես հետքն ու աշխարհ:
 Թէ՛ պարզերես, արի զինուոր
 էր Աստրծու նա զնդին,
 Քեզ պէս, երկնից արժանաւոր
 Տէր—և մարդկանց առաջին:
 Դու առարկայ ջերմ խնամրի,
 Սուրբ պատկերի յանդիման
 Կեցած ես, ոստղ Սաղէմի
 Հաւատարիմ պահապան:
 Պայծառ շաւաղք, շողք կանթեղի,
 Տապանակ, խաչ—սուրբ նշան...
 Հաշտութեամբ լի և բերկրալի
 է քո բոլորն ու վերան:

* * *

(Լ և ր մ՝ո ն տ ո վ ի ց)

Երբ արեկոծւում է արտը դեղնած,
 Եւ անտառը թաւ՝ քամուց շշնկում,
 Պարտիզում թարչում սալորը հասած
 Զովարար, կանաչ տերեւի շուարսւմ.

Երբ անուշահոտ ցօղով սրսկուած
 Վառ երեկոյին, կամ առաւօտուն
 Գեղեցիկ ժամին, թփում ծածկուած
 Արծաթէ շուշանն ինձ իւր մօտ կանչում.

Երբ սառը վտակ խաղում է ձորում,
 Եւ խորասուզուած խառն անուրջի մէջ
 Դիւցաղնական տաղ է ինձ մըմնջում
 Այն երկրից, ուսկից հոսում է անվերջ՝

Յայնժամ հանդարտում է հողուս յուղում,
 Յրւում են ճակտիս կնճիռներ դիզուած,
 Եւ երջանկութիւն գտնում եմ երկրում,
 Եւ երկնքի մէջ տեսնում եմ Աստուած...

* * *

(Նուէր Մ. Յ.-ին)

Կեանքի դառնութեան տանջանքի ժամին
Արի, իմ ընկեր, սփոփեմ ես քեզ,
Քանի յուսահատ տանջուող քո հոգին
2է բեկուած մաշող թախծից դառնապէս:

Ես արտասուքիս չեթերով ցօղեմ,
Քո ճնշուած սրտին տամ մի թարմութիւն,
Եւ քեզ տանջող կուռ շղթան կործանեմ,
Նորից պատճառեմ և սէր և աւին:

Եւ թող քեզանից վիշտը հեռանայ,
Ստացիր նոր կեանք, ցնծա խնդաղին.
Յոյսդ խորտակուած թող կենդան մնայ,
Մատնուածն անմիտ կեանքի տանջանքին:

Վ Տ Ա Կ

Վաղիր հա վաղիր, իմ սիրուն վտակ,
Քո անուշ ջրին ըլլիմ ես զուրբան,
Վաղիր, սրսկիր ցօղովդ յստակ
Հայրենի երկրի արտ ու անդաստան:

Վաղիր, զովացրու քրտնած դեղջուկին,
Եւ առատ ջուր տուր եղներին յոգնած,
Վաղիր ողողել սիրուն հատիկին —
Խեղճուկի յոյսին՝ հողումը թաղուած:

Վաղիր, նազանի, ծառերի միջով,
Եւ ջուր տուր նրանց ծաղկիլ — զօրանալ
Վաղիր արեառ հնձուորի մօտով,
Տնւր կոհակներովդ դէմքը լուանալ:

Վաղիր, հա վաղիր, իմ սիրուն վտակ,
Քո անուշ ջրին ըլլիմ ես զուրբան,
Վաղիր, սրսկիր ցօղովդ յստակ
Պարտէզ ու այգի, անդ ու անդաստան:

* * *

(Նմանութիւն Նաղսոնին)

Ասում են մեռաւ. ես չեմ հաւատում,
 Կենդանի է նա աշխարհիս վրայ.
 Որպէս մի հատիկ թաղուած սև հողում
 Նա պիտի աճէ, պիտի զօրանայ:

Որպէս բեկբեկուած լարերը քնարի
 Մէկ օր պիտ հնչեն տխուր, լալազին,
 Այնպէս և կայծը նրա խօսքերի
 Պիտի բորբոքեն, վառեն շատերին....

ԹԱՂՈՒՄԸ ԳԵՂՋԿԻ

(Փոխադրութիւն Նաղսոնից)

Լսում ես արդեօր, գիւղի մէջ հեռուն
 Յրում է դանդաղ զօղանջը դանգի.
 Ձայնը համերգի հասնում դաշտերուն,
 Ուր փայլում է դեռ շողքը արեգի:
 Տեսնում ես արդեօր, դագաղը մէկի
 Ուսերին դրած տանում են մարդիկ.
 Մառ դիակն է այդ վաստակաւորի,
 Արդար քրտինքով պահող ընտանիք:
 Ամառուայ արևը նրան այրեց,
 Յուրտ քամին ծեծկեց ճակատը արդար,
 Կարկուտը դաշտում հացը փճացրեց,
 Հեղեղն հասցրեց կորուստ անհամար:
 Անթիւ զրկանքներ տարաւ քաջօրէն
 Իւր մանկութիւնից մինչև ի վախճան.
 Թող այսուհետև կոյր բազդի ձեռքէն
 Նա հանգչի անդորր քնով հանգստեան:

ՂՈՒՆ—ՂՈՒՆ

(Օրորոցի երգ)

ՂՈՒՆ—ՂՈՒՆ, իմ դոխիկ,
Ծիծս ուտես ճռպոցով,
Անուշ քնես խռկոցով.

ՂՈՒՆ—ՂՈՒՆ, իմ ձագիկ,
Ուտես, խմես, մեծանաս,
Խաղալու գառը դառնաս:

ՂՈՒՆ—ՂՈՒՆ, տատրակիկ,
Ոտի ելնես դու ման գաս,
Լեզու ելնես բարև տաս.

ՂՈՒՆ—ՂՈՒՆ, իմ գառնիկ,
Դառնաս աշխոյժ աշակերտ,
Գիրքը սիրես հոգուդ հետ:

ՂՈՒՆ—ՂՈՒՆ, իմ որդեակ,
Դառնաս աղնիւ պատանի,
Հայրենիքիդ պիտանի:

ՂՈՒՆ—ՂՈՒՆ, իմ Հայկակ,
Կապես կշտիդ փայլուն սուր,
Դուշմանի դէմ ահաւոր:

ՂՈՒՆ—ՂՈՒՆ, իմ հերոս,
Ելնես նրանց դու առաջ,
Ջարդես, փշրես որպէս քաջ.

ՂՈՒՆ—ՂՈՒՆ, Նոր Կիւրոս,
Թող Հայաստան քեզ յիշէ,
Սէրդ սրտում վառ պահէ:

* * *

Պարզասիրտ եղբայր, մի հրապուրուիւր
Կեանքի ծիծաղկոտ փառքից խաբուսիկ,
Մանկական սիրով դու ձեռ մի մեկնիր
Սրտով օձ մարդկանց, իսկ տեսրով դառնիկ:

Դու դեռ լինշ գիտես, քանիսը դրանց
Կտրել են կեանքի թելը ընկերոջ
Քանիսը անարգ, ոտիս հայրենեաց
Մատնել են իրենց եղբորն ու բրոջ:

Եւ կարծում ես դու վեհ խօսքիդ նրանք
Ի՞նչ գին կգնեն, կամ կհաւանեն.
Օհ, եղբայր անսիրձ, սրբախ պատրանք
Եւ ունայն ցնորք բեզ կփայփայեն:

Ոհ, թէ դու բեկուած սրտով ետ դառնաս,
Արի իմ հոգեակ, իմ գիրիկ արի,
Դուցէ երկրոպէ այնտեղ թեթեւաս
Յուսահատեցնող ծաղրից ամբոխի:

ՄԱՀ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ

(Ապրիլ 16, 1891 թ.)

Հայ ազգը նորից ընդհանուր սուգի,
Գլուխ խոնարհած ջախջախուած սրտի՝
Ասում է «մեռաւ... օրհասը մէկին
Խիստ ճակատագրով՝ յանձնեց սե հողին»:

Կանցնին տարիներ. վիճակը մարդկան
Որպէս մի անիւ միշտ կպտտուի,
Բայց մեզնից միայն կենդան կմնան
Գործերը բարի ազնիւ կըքերի:

Սին աշխարհից ետ նեղլիկ գերեզմանն
Է մեր բոլորի կայանը վերջին.
Եւ մեր կարճ կեանքն է ողջ անցողական
Իբրեւ բուլաներ վաղորդայն մէզին:

Նա, սիրտը որի մինչև գերեզման
 Բարախում էր թունդ ազգի գորովով,
 Գործերը որի առաքելական
 Տուին պտուղներ արդար վաստակով,

Որն անձնանուէր հովիւ էր հօտին,
 Եւ տառապեալին պաշտպան գթառատ,
 Կայծը ոգեշունչ Աւետարանին
 Արծարծեց, վառեց մէկի փոխանակ՝

Երբէք չի դադրիլ արդար շրթունքից
 Հնչուելու նրա պայազատ անունն,
 Եւ իբրեւ կոթող շատերի սրտից
 Ձեն ջնջուելու վեհ գործքն անհուն:

Գլուխն ալեղարդ վաստակաւորի
 Թող ծանր հոգսից հանգչի ցուրտ շիրմում,
 Որ պաշտպան ազգին դիմաց օտարի
 Մնաց իւր խաչին միշտ հաւատարիմ:

Եւ թող անմոռաց սրտից թոթովանք
 Կարդայ մշտական շրթունքը հայի,
 Եւ ամեն վարնան ոլորեն պսակ
 Վարդն ու արցունքը այն համեստ շիրմին:—

ԵՐԿՈՒ ԲՆԵԿԵՐԱՆ

(Շուէր Պ. Հ.-ին)

Անցնում եմ մենակ ես երեկոյեան
 Հանդարտ քայլերով. տեսնում եմ կողքիս
 Երկու դէմադէմ տարրեր բնակարան.
 Մէկը հոյակապ, փառաւոր տեսքով,
 Ժառերով պատած, երեք յարկանի,
 Լայն—լայն դռներով, պատուհաններով,
 Փայլում է փառքի տեսքով դեղանի.
 Անթիւ զարդարանք, քնքոյշ ծաղիկներ,
 Գորգեր, հայելիք, պառտառ թանկագին. —
 Պերճ աշխարհային մի չքնաղ պատկեր
 Ներկայանում է մարդու առաջին:
 Ողջ օրը այնտեղ հնչում է անվերջ
 Մարդկային անհոգ երգեր ու ծիծաղ:
 Եւ դաշնամուրի անուշ ելևէջ
 Եւ անհոգ սրտի քրքիջներ ուրախ:

Այնտեղ գեղանի կոյսը սիրասուն՝
 Հորանի կրծքով դաշնամուրի մօտ,
 Ակուն մատներով ստեղծներուն
 Զարնում է անհոգ մինչև առաւօտ:

Այնտեղ վիշտն օտար:

Իսկ դրա հանդէպ նեղ բնակարան
 Անշուք պատերով. մի դամբար աղօտ,
 Հին վարագոյրով ծածկուած պատուհան,
 Լոյսը չէ հանգչում մինչև առաւօտ:
 Կենում է այստեղ երգիչը աղբատ
 Զրկուած բոլորից: Նրա աչքերից
 Հեռու է քունը. և նա անփարատ
 Երգում է տաւղի տխուր լարերից
 Վիշտը աշխարհի, սէրը մոռացուած,
 Եւ սրբութիւնը և խիղճը մարդկան,
 Եւ կտրած յոյսն ու հաւատն առ Աստուած,
 Եւ կապանքները անմիտ բռնութեան:
 Ողջ օրը այստեղ արցունք է թափում,
 Երգեր են հիւսւում աշխարհիս համար.
 Տխուր քնարից ձայներ են հնչում,
 Եւ աղօթք ամբիժ առ Աստուած արդար:

Այստեղ փառքն օտար:

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ջ

(Նուէր Ս. ս. Սահակեանին)

Տուր ինձ քո ձեռք, ընկեր թանկագին,
 Սեղմեմ յուսաբեկ արեկոծ սրտիս,
 Եւ նրա սիրոյ ուժով կաթոգին
 Հնչեցնեմ լարերը տխուր քնարիս:

Եւ սառ մատներով զարնեմ թերերին
 Նորից արձակել աւետիք սիրոյ,
 Եւ նորից մարդկանց լքեալ սրտերին
 Արծարծեմ ձայնը խեղդւած յուսոյ:

Եւ առհաւատչեայ դրա փոխարէն
 Գոչեմ բորբոքուած ձայնը հառաչի.
 Տուր ինձ սփոփիլ մաշոգ ախտերէն,
 Որ յոյսը իմ մէջ նորից կանաչի:

Եւ ես ամորուած ծանրաբեռ վշտից
 Բարձր հնչեցնեմ եօթնալի քնար՝
 Ճմլբւած սրտիս վիրաւոր խորրից
 Մարած ձայն սիրոյ, թող լսէ աշխարհ:

Եւ գուցէ ձեռք քո ընկերական
 Լինի ըստփփիչ իմ տանջուած հոգւոս.
 Եւ աղնիւ խօսքդ քո եղբայրական
 Եռանդ տայ հնչել հանգած լաբերուս:

ՄԵՆԿՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ

Յիշում եմ ես ձեզ իմ սուրբ մանկութեան
 Դուք ծաղկափթիթ եւ անմեղ օրեր,
 Քանի տակաւին աշխարհս ունայն
 2է բացել առջև ինձ կեանք մահաբեր:

Ո՛վ էր երազում, թէ զով առաւօտն
 Տեղի պիտի տար հեղձիչ կէսօրին,
 Եւ մռայլ ամպեր, կայծակ ու որոտն,
 2ըրբացնէին տեսքը արեւին:

Ինչպէս որ ծաղիկն՝ զով առաւօտեան
 Շաղից յետ կորցրեց իւր տեսքը սիրուն.
 Այնպէս եւ կեանքն իմ աշխարհումս ունայն՝
 Վարակուեց... կորցրեց քաղցր մանկութիւն...

Ս Ե Ւ Մ Տ Ը Ժ Մ Ո Ւ Ն Ք

«Գնա՛ մեռի՛ր, արի՛ սիրեմ!»
Ժող. առած.

Ատում եմ երբ մահը մէկին
Թախիծ գալիս է վրաս,
Ջերմ արտասուք, վիշտ անմեկին
Կարեկցութիւն անպակաս:

Հէգ յիշատակն հանգուցեալի
Մնում է ինձ անմոռաց.
Եւ մի կորուստ անդառնալի
Ընկերութիւն անձնուրաց:

Ատում եմ ես ամբողջ աշխարհ,
Ով կենդանի նրանում,
Բայց մի կսկիծ անմըխիթար
Մեռնողըն ինձ է թողնում:

Սիրում եմ ես յիշել նրա
Սե շիրիմը սե հողում,
Ցաւակցական խղճով ահա
Նրան յարգող եմ դառնում:

Մեռնողի հետ յուզուած հողիս
Թռչել սիրում է հեռու...
Բայց ողջերին այս աշխարհիս
Չունիմ ես սէր սիրելու...

Տ Խ Ո Ւ Ր — Տ Ր Տ Ո Ւ Մ

Տխուր, տրտնւմ... Մէկը չկայ,
Որ կարենաս ձեռ մեկնել
Տխուր ժամիդ, որ ցանկանայ
Վիշտդ տանջող փարատել.

Կեանքդ կանցնի. և դուր իդձեր
Քեզ կխաբեն հանապազ.
Բայց սրտիդ մօտ անձնանլէր
Քեզ ընկերներ են պակաս.

Սիրել... Եւ ում... Միթէ կարաս
Բոլոր սրտով դու սիրել,
Սրտիդ յուզմունք, սրտիդ գաղտնիք
Անկեղծօրէն աւանդել:

Չուրջդ ես նայում ունայնութիւն...
Ողջ անզգայ, անտարբեր...
Աշխարհային լոկ ցանկութիւն.
Անարգ ոսկու գերիներ...

Եւ դու դարձեալ տխուր — տրտում,
Յոգնած գլուխդ կրծքիդ՝
Մտաւանջող վիշտդ ես երգում՝
Մատնըւած դառն արցունքիդ...

ԲԱՆԱՍՏԵՂԺԻՆ

Գ. Ք. ԻՆ.

Որպէս մի աստղ մեր կեանքի մէջ
Ըսկսեցիր պաճառ փայլել,
Ջարթեցնել սէր մեր սրտի մէջ՝
Լեզուդ շարար, ո՛վ բանաստեղծ:
Զօնեցիր քեզ ազնիւ տաւիղ,
Եւ հիւսեցիր քնքոյշ թելեր,
Ընտրեցիր քեզ փշոտ շաւիղ,
Քնարդ անգին, ո՛վ բանաստեղծ:
Արձակեցիր հաւատոյ ձայն,
Որպէս ոգւանջը կոշնակի,
Տարածելու շուրջդ համայն,
Չայնդ անուշ, ո՛վ բանաստեղծ:
Թողիր կեանքի ամեն բերկրանք,
Ընտրեցիր քեզ աղքատութիւն,
Լալով երգել վշտալի կեանք,
Տողդ մարգրիտ, ո՛վ բանաստեղծ:

* * *

Դեկտեմբեր 31, 12 ժ. գիշերուայ

Փամբ հնչեցրեց. և մի ցուրտ սարսուռ
Անցաւ չորացած մարմնիս վրայով.
Ո՛հ, ինչպէս կորաւ, և ո՛ւր գնաց ո՛ւր
Կեանքիս մէկ տարին անզգայ կերպով:

Մարդկանց աչքալոյս տուող նորտարին
Ո՛հ, ինչպէս պէտք է ինձ դիմաւորէ.
Մի անտանելի վիշտ անհնարին,
Թէ բաղդի բաժակ պիտի պարգևէ...

Ն Ի Ը Ն . . .

Դու ծաղիկեցար ինչպէս մի վարդ եղեմում,
 Մանուկ սրտիդ կեանքը սէր էր պարգեւում,
 Եւ ճակատիդ արշալոյսի շողն ոսկի
 Կամարում էր պայծառ պսակ զեղանի.
 Սրտով անմեղ, որպէս տատրակ աշխարհում,
 Գորգուրանքներ, վառ ժպիտներ վայելում.
 Եւ չորս կողմից բարեկամներ, ընկերներ
 Հնչեցին քեզ հեշտապին խօսք սիրանուէր.
 Եւ դու նրանց շոյող խօսքից գրաւուած՝
 Մանուկ սրտից կեանք երգեցիր սրտաբաց:

Դու մեծացար, հասակդ առար նազելի,
 Կեանքը բաժակն իւր մօտեցրեց թունալի...
 Հասկանալով չար սրտերի նենգութիւն,
 Վարդով ծածկուած սփռոցի տակ մահուան թոյն.
 Սին աշխարհի ունայնութեան դու առաջ
 Քնքոյշ սրտիցդ արձակեցիր թոյլ հառաչ...

Ս Ի Ր Ո Յ Ը Ս Տ Ղ Ի Կ

Աստղիկ սիրուն, հոգուս արև,
 Փայլիր պայծառ երկնից վրան,
 Էրուած սրտիս սիրոյս բարև
 Քո վառ շողով հասցրու նրան:

Այն դու էիր, երբ առաջին
 Տեսար հալած մեր շրթունքներ,
 Երբ սէրը մեր շողիւ տակին
 Իրար բացին սրտերը մեր:

Քո լոյսիդ տակ, թփերի մէջ
 Երջանկութիւն մենք զգացինք.
 Կարօտալի սիրով անվերջ
 Սրտի գեղմունք մենք թափեցինք:

Եւ դու էիր միակ վկան,
 Երբ արցունքով ողջոյն վերջին
 Միմեանց տուինք մենք յաւիտեան.
 Դու ես վկայ մեր սև օրին...

Եւ այժմ էլ դու, աստղիկ սիրուն,
 Եղիր ընկեր մեր սև դարգին,
 Ծաղիլը նոր յոյս մեր սրտերում —
 Կրելու մեր վիշտն անմեկին:

Եւ երբ մէկ օր երկու թմբեր
 Տեսնես անհոգ դրուած ի հող՝
 Դու մեզ կարդա մեղմ մելոտներ
 Արձակելով քո պայծառ շուր:

Աստղիկ սիրուն, հոգուս արև,
 Փայլիր պայծառ երկնից վրան,
 Էրուած սրտիս սիրոյս բարև
 Քո վառ շողով հասցրու նրան:

Յ Ա Ն Կ

	Էջ.
Վասակը բանդում	5
Կեանքը	13
Մայր	15
Հայ ուսուցիչ	18
Ընկեր սիրելի	20
Պաղեստինի ոստիկ	21
Երբ ալեկոծւում է արտը դեղնած	23
Կեանքի դառնութեան տանջանքի ժամին	24
Վտակ	25
Ասում են մեռաւ. ես չեմ հաւատում	26
Թաղումը գեղջիկի	27
Ղո՛ւն—ղո՛ւն.	28
Պարզասիրտ եղբայր	30
Մահ հայրապետի	31
Երկու բնակարան	33
Ընկերոջ	35
Մանկութեան օրեր	37
Սև մտածմունք	38
Տխուր—տրտում	40
Բանաստեղծին	42
Ժամը հնչեցրեց. և մի ցուրտ սարսուռ	43
Դու ծաղկեցար ինչպէս մի վարդ եղեմում	44
Սիրոյ աստղիկ	45

2013

13008

